

De beslagvrije voet, bestaat die nog wel?

De afgelopen jaren hebben sommige schuldeisers meer bevoegdheden gekregen. Door de toegenomen incassodruk moeten steeds meer huishoudens met problematische schulden rondkomen van een bedrag onder de beslagvrije voet.

TEKST: DORINE VAN KESTEREN, BEELD: TOM JANSSEN

Sommige schuldeisers *are more equal than others*. Zo mogen zorgverzekeraars na zes maanden premieachterstand direct een veel hogere bestuursrechtelijke premie (bronheffing) innen. De Belastingdienst, gemeenten en waterschappen mogen een aanslag rechtstreeks van de bankrekening afschrijven (de zogenoemde overheidsvoordering). Woningcorporaties mogen beslagleggen op de huurtoeslag, zorgverzekeraars op de zorgtoeslag en kinderopvangorganisaties op de kinderopvangtoeslag. Dit heeft twee grote gevolgen: de algehele incassodruk stijgt én er vinden allerlei

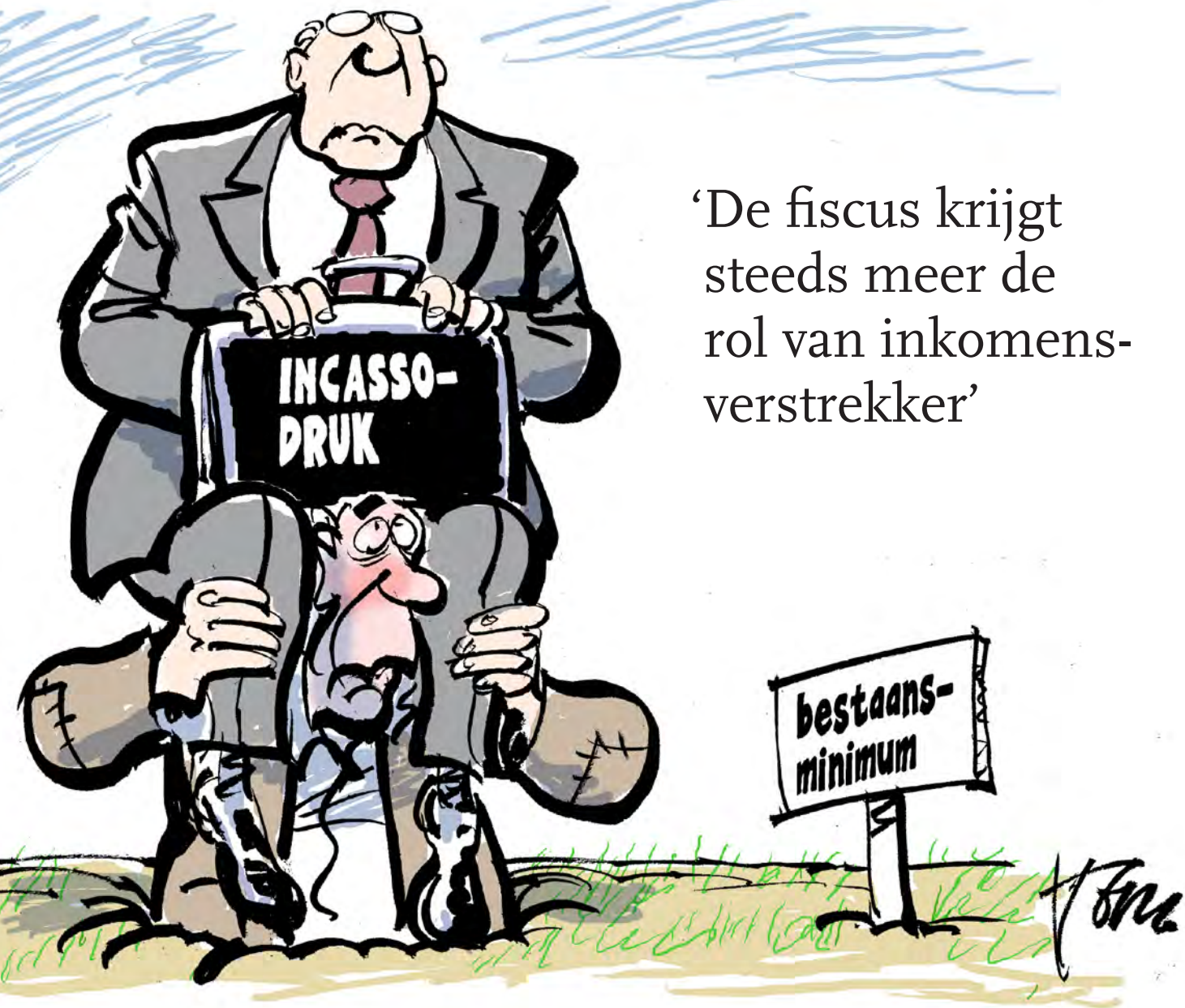
combinaties van beslag en verrekening plaats, zowel op het inkomen als op de toeslagen.

INGEWIKKELD

André Moerman is manager sociaal raadsliden en schuldhulpverlening bij Rijnstad, eigenaar van schuldingo.nl en co-auteur van de rapporten *Paritas Passé* (2012) en *Belastingdienst, bron van armoede* (2014) van de Landelijke Organisatie Sociaal Raadsliden (LOSR, MOgroep). Het gaat hem te ver om te zeggen dat de beslagvrije voet de facto niet meer bestaat. Maar dat het in de praktijk vaak misgaat, is een feit. “Voor elke situatie is uiteindelijk wel een oplossing, maar de weg daarnaartoe is

tijdrovend en ingewikkeld.”

De schuldeisers zijn vaak verschillende (overheids)instanties die van elkaar niet weten wat ze doen. De enige partij die kán weten dat er bijvoorbeeld beslag ligt op de zorgtoeslag én op de bijstandsuitkering, is de schuldenaar zelf. Maar die heeft vaak het overzicht niet. “En dat kun je die mensen ook niet kwalijk nemen”, zegt Moerman. Ook sociale diensten gaan nogal eens in de fout, merkt Moerman. Het komt bijvoorbeeld regelmatig

‘De fiscus krijgt steeds meer de rol van inkomensverstrekker’

voor dat zij te veel betaalde bijstand verrekenen met de nog te ontvangen uitkering, ondanks dat er beslag ligt op een van de toeslagen of er een bronheffing plaatsvindt. “Puur omdat ze het niet weten. Maar mensen komen zo wel onder het bestaansminimum terecht.” Ze zouden het ook eigenlijk wel moeten weten. “Gemeenten, UWV en de Sociale Verzekeringsbank moeten eerst uitrekenen of het bestaansminimum is gegarandeerd voordat

zij te veel ontvangen uitkering mogen verrekenen.”

BELASTINGDIENST

De fiscus is de grootste invorderaar van schulden in Nederland en zorgt ook voor de meeste narigheid. Door het toeslagenstelsel zijn mensen met een laag inkomen steeds afhankelijker geworden van de Belastingdienst. En sinds januari is de rol van de dienst nog groter, vanwege verlaging van de alleenstaande

oudernorm voor de bijstand naar de alleenstaande norm. Ter compensatie is het kindgebonden budget verhoogd, wat door de Belastingdienst wordt verstrekt. Moerman: “De fiscus was oorspronkelijk een inningsinstantie, maar krijgt steeds meer de rol van inkomensverstrekker. Van een inkomensverstrekker mag echter een proactievare opstelling worden verwacht om het bestaansminimum te handhaven dan de Belastingdienst nu aanneemt.” >

De Nationale Ombudsman

Ook de Nationale Ombudsman heeft de afgelopen tijd aandacht gevraagd voor de schulden- en incasso-problematiek in Nederland. Begin 2013 concludeerde hij in het rapport *In het krijt bij de overheid* dat de Belastingdienst, gemeenten en UWV burgers regelmatig in de problemen brengen door hun manier van invorderen. Later dat jaar kwam de Ombudsman met een rapport over de schending van de beslagvrije voet door gerechtsdeurwaarders: deurwaarders vragen regelmatig op ondoorzichtige wijze informatie op bij de schuldenaar met als gevolg dat er vaker geen informatie wordt verstrekt en de beslagvrije voet verkeerd wordt vastgesteld.

Het LOSR-rapport *Belastingdienst, een bron van armoede?* leidde in december 2014 tot Kamervragen. De Nationale Ombudsman verzocht de Belastingdienst vervolgens om bij alleenstaande ouders niet meer te verrekenen met het kindgebonden budget. Uiteindelijk besloot de dienst om vanaf 1 januari 2015 de dwanginvordering bij 40 duizend alleenstaande ouders te staken.

De problemen ontstaan als iemand bij de aanvraag een fout maakt en te veel toeslag ontvangt. “De te veel ontvangen toeslag brengt de Belastingdienst in mindering op de nog uit te betalen huur-, zorg- of kinderopvangtoeslag. Daarbij houdt zij geen rekening met het bestaansminimum. De achterliggende gedachte is dat het om zo veel mensen gaat, dat zij niet alle persoonlijke financiële situaties kan doorlichten. Het is weliswaar mogelijk om de Belastingdienst achteraf te vragen om de beslagvrije voet toe te passen, maar daar gaan zo drie maanden overheen. Ondertussen worden de schulden natuurlijk alsmaar groter.”

PIEPSYSTEEM

Ook bij de overheidsvordering haanteert de Belastingdienst een piepsysteem: ze houdt alleen op verzoek rekening met de beslagvrije voet. De overheidsvordering is toegestaan in het stadium dat er een dwangbe-

vel is. Het gaat om een eenzijdige automatische incasso, waarbij de Belastingdienst twee keer per maand gedurende een periode van drie maanden bedragen afschrijft van de bankrekening. Moerman: “Na *Paritas Passé* is het mogelijk geworden om achteraf, met een apart formulier, aan te tonen dat je onder het bestaansminimum bent gekomen. Dan wordt de overheidsvordering teruggedraaid. Deze verzoeken worden wél wonderbaarlijk snel afgehandeld. De aparte afdeling die hiervoor in het leven is geroepen, heeft weinig te doen, omdat maar weinig mensen op de hoogte zijn van dit instrument.” Gelukkig zijn er een aantal verbeteringen op komst.

BESLAGREGISTER

Er wordt op dit moment een landelijk beslagregister uitgerold, zodat deurwaarders van elkaar kunnen zien op welke wijze ze bij een

bepaalde debiteur aan het innen zijn. Hierdoor krijgen zij meer zicht op de financiële positie van hun debiteuren en kunnen zij de manier van invordering zo aanpassen dat debiteuren niet onder het bestaansminimum terechtkomen. “Jammer is wel dat aan dit register alleen gerechtsdeurwaarders deelnemen en niet alle invorderingsafdelingen van de overheid.”

Daarnaast denkt het kabinet na over vereenvoudiging van de beslagvrije voet. De bedoeling is om de berekening van de beslagvrije voet minder afhankelijk te maken van de informatie die de schuldenaar zelf aanlevert. Het systeem wordt zo minder complex en minder kwetsbaar. “Als op dit moment de zorgkosten, huurlasten en toeslagen niet goed worden meegenomen, kan de beslagvrije voet veel te laag uitvallen. Sociaal raadslieden in Arnhem hebben uitgerekend dat een correctie van de beslagvrije voet gemiddeld 240 euro per maand oplevert. Dat is veel geld.”

Uiteindelijk hebben mensen meer aan een beslagvrije voet die minder maatwerk is, maar wel beter te waarborgen, aldus Moerman. “Het is beter om de berekening op basis van vele factoren te vervangen door een vast bedrag dat voortkomt uit het inkomen en het aantal personen waarvoor iemand onderhoudsplichtig is. Door een koppeling te maken met de woz-waarde kunnen ook de woonlasten – waarvan de hoogte per huishouden immers zo verschilt – een factor blijven in de berekening.” *